

Epilog

Slobodan Milošević a jeho establishment pro to, aby přistoupili k seriózním rozhovorům s albánskými představiteli o tom, jakým způsobem řešit nově vzniklou situaci, neudělal nic. Bez ohlasu zůstaly apely UJDI z počátku devadesátých let. Jistou nadějí do kosovské krize vnesl Milan Panić,¹³⁰⁰ který krátce působil v druhé půli roku 1992 ve funkci předsedy vlády nové Jugoslávské svazové republiky. Několikrát se sešel s I. Rugovou, zasazoval se o obnovení kosovské autonomie a vypsání svobodných voleb na Kosovu. Pro kosovské Albánce však již byl v té době plnohodnotný návrat do srbského politického systému nepředstavitelný. Pokračovali v bojkotu srbských institucí a tedy i voleb v prosinci 1992, kdy by v případě koaliční spolupráce s Panićem a dalšími opozičními bloky mohli přispět k porážce Miloševićovy opce, a tak i k celkové změně tehdejší srbské politiky.¹³⁰¹ Nestalo se tak, Panić prohrál a jeho odvolání z funkce svazového premiéra znamenalo definitivní tečku za zmařenou šancí na pozitivní vývoj na Kosovu. Jako hlas volajícího na poušti pak zněl v roce 1993 apel kosovského intelektuála Ismeta Hajdariho, tážící se, „*je-li mezi Srby té síly a osobnosti, která, i za cenu národní exkomuni-*

¹³⁰⁰ Po referendu v Bosně a Hercegovině koncem února 1992, kdy se většina jeho obyvatelstva (převážně Muslimové a Charváti) rozhodli pro nezávislost, zůstaly jako „zbytek“ Jugoslávie již jen Srbsko se svými politicky maginalizovanými autonomiemi a Černá Hora. Politické reprezentace Srbska a Černé Hory se proto dohodly na vytvoření společného státu, jakési „zbytkové“ Jugoslávie, pojmenované Svazová republika Jugoslávie, již oficiálně vyhlásily 27. dubna 1992. Pod nátlakem opozice i v důsledku velice špatné mezinárodní pověsti si Slobodan Milošević pro sebe ponechal pouze vlivný post srbského prezidenta a na místo svazového premiéra byl zvolen Dobrica Ćosić. Místo svazového premiéra pak Ćosić nabídl americkému podnikateli a multimilionáři srbského původu, zakladateli farmaceutické firmy ICN Milanu Panićovi (1929) s nadějí, že jeho kontakty sahající do nejvyšších pater politiky USA pomohou vylepšit postavení nového státu. Panić se však ukázal jako slabý politik, který brzy rozčaroval i příslušníky srbské opozice. V prosinci 1992 kandidoval na post srbského prezidenta proti Slobodanu Miloševićovi a utrpěl zdrcující volební porážku. Krátce poté se navrátil zpět do USA.

¹³⁰¹ V souvislosti s touto strategií kosovských Albánců je bezesporu zajímavý názor bývalého prominentního člena SPS a od roku 1987 opozičního představitele Nebojši Ćoviće, který v odpovědi na otázku, jestli náhodou kosovským Albáncům více nevyhovovalo nepopulární Miloševićovo Srbsko, od kterého se lze snadněji odpojit a získat pro to i spojence, než nějaké nové budoucí demokratické Srbsko, prohlásil: „*Je zcela normální, že se na extremismus Miloševićova státu odpovídá extremismem. Dvě takto deklarované extrémní skupiny spolu těžko naleznou společný jazyk. Kdyby se však Albánci zúčastnili voleb a podpořili tak právě vznik demokratického Srbska, zcela jistě by k takovýmto střetům nedošlo. Nyní je bohužel těžko říci dosti, neboť těm, kteří by tak ať již na kterékoli straně řekli, hrozí nálepka národního zrádce.*“ Viz *Ko se boji Nebojše*. Rozhovor s Nebojšou Ćovićem. In: *Vreme* (Beograd), 16. 12. 1998, s. 16.

kace, ale ve jménu míru a demokratického řešení kosovské otázky navrhne, aby se sedlo za jednací stůl s Albánci a rozumně se vyslechly jejich názory;“ a najde-li se mezi Albánci „osobnost s takovou autoritou, která svěmu národu vysvětlí, že se kosovský uzel nemůže rozplést bez Srbska.“¹³⁰² Silové řešení a represe byly jediné, které srbské vedení (často ovšem i s tichým souhlasem opozice) pro Kosovo uplatňovalo.¹³⁰³ Za deset let, které uplynuly mezi zrušením autonomie a zásahem NATO, nebyla v srbském parlamentu prakticky ani jednou zavedena diskuse o Kosovu, o řešení tamní situace. Když se proto v roce 1996 objevila tehdy ještě marginální a nevýrazná Kosovská osvobozenecká armáda, jež opustila Rugovův gándhiovský styl, který nenesl plody, a začala se svými teroristickými akcemi, odpověděly srbské pořádkové síly také silou, brutální, nevybíravou, neúměrnou, mající za cíl zastrašit. Pokud ovšem do této doby existovala jakási šance na smírné řešení konfliktu, zde přestává. Pro kosovské obyvatelstvo a zejména větší část jejich lídrů, a to i těch nejmírnějších, od této doby jiná cesta než nezávislost neexistovala.

¹³⁰² Republika (Beograd), 1993, č. 66. Citováno podle IVANOVIĆ, Dragoš: *Bolest vladanja. Vlast, opozicija i parlamentarizam u Srbiji na kraju XX veka*. <http://www.yurope.com/zines/republika/arhiva/99/razres/1.html>. Glava šesta: *Nacionalno zlo. Strast vlastolubaca i lažnih patriota*.

¹³⁰³ Nechuť jakkoli měnit statut Kosova a činit ústupky byla ostatně patrná i při prezidentských, parlamentních a lokálních volbách konaných v letech 1996–1997. S návrhem na přijatelné řešení kosovské otázky tehdy nepřišla jediná opoziční strana a nechuť zabývat se tímto ožehavým problémem se projevil i v tom, že neměly vůbec snahu oslovit v té době více než devítisetisícovou volební masu Albánců, byť jen tím, že by na své volební listiny zařadily albánské kandidáty. Viz CANI, Bahri: *Propuštene prilike na Kosovu. Albanci i bojkot*. In: *Naša borba*, Beograd, 7.–8. 9. 1997, s. 18.